

บทที่ 2

วิธีการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยที่มารับการตรวจที่ โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในเดือนเมษายน และพฤษภาคม พ.ศ.2543 ที่มีอายุมากกว่า 15 ปี

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule)

เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับฟันสึก คือ ประวัติทางการแพทย์ อาการ และอาการแสดงของโรคข้อต่อขากรรไกร อุบัติเหตุที่ผิดปกติได้แก่ เคี้ยวอาหารข้างเดียว นอนกัดฟัน โดยมีเกณฑ์ว่าต้องมีทั้งประวัติ และอาการทางคลินิกร่วมกัน สิ่งแวดล้อมที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ ความถี่ของการกินอาหารแปรรูป เครื่องดื่มที่มีรสเปรี้ยวต่างๆ ดังรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ในภาคผนวก

2.2 การตรวจทางคลินิก

2.2.1 พูดคุยกับผู้ป่วย บอกเหตุผลการทำการศึกษาวิจัยนี้ทำเพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้ฟันสึก ในภาคใต้ของประเทศไทย ทำให้สามารถป้องกันฟันสึกต่อไปได้ในอนาคต หลังจากนั้นถามความยินยอมให้ตรวจและเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาจากผู้ป่วย

2.2.2 เมื่อผู้ป่วยยินยอมแล้ว ผู้วิจัยคนเดียวซักถามรายละเอียดตามรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ และบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์

2.2.3 ผู้วิจัยคนเดียวตรวจความรุนแรงของฟันสึก โดยอาศัยเครื่องมือคือ กระจกส่องปาก เอกซ์พลอเลอร์ 5 (sickle – type sharp explorer number 5) และแสงจากดวงไฟที่เก้าอี้ทำฟัน แล้วบันทึกลงในแบบการตรวจในช่องปาก ตามความรุนแรงของฟันสึกแต่ละซี่ เรียงตามตำแหน่ง และด้านของฟัน ตามรายละเอียดในตาราง 1 ซึ่งเป็นค่าดัชนีฟันสึกของ Smith และ Knight¹¹

2.2.4 ทำการทดสอบความเชื่อถือได้ในบุคคล (intra-examiner reliability) โดยใช้การสัมภาษณ์และตรวจทางคลินิกซ้ำในผู้ป่วย 10 รายแรก หลังจากการตรวจครั้งแรก 1 สัปดาห์

2.2.5 เริ่มการตรวจในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2543 ตามเวลาทำการของโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คือ วันจันทร์ถึงศุกร์ เวลา 8.30 น. ถึง 16.00 น.

2.2.6 ทำการตรวจจนได้จำนวนผู้ป่วยไม่น้อยกว่าจำนวนที่ต้องการคือ 500 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดนำมาเก็บในโปรแกรมสตาดา รุ่นที่ 6 (Stata Release 6) ในรูปแบบตารางทางกว้าง (wide form) แล้วจึงใช้โปรแกรมทำการเปลี่ยนรูปแบบเป็นตารางทางยาวที่มีตัวแปรอยู่ที่สดมภ์ (long form) เพื่อทำให้ง่ายในการวิเคราะห์ที่ปัจจัยต่างๆ ดังนั้นจากข้อมูลรูปแบบตารางทางกว้างที่มีแถวอยู่เท่ากับจำนวนผู้ป่วยคือ 506 แถว ก็จะกลายเป็นตารางทางยาวที่มีแถว 64768 แถว และมีตำแหน่งของฟัน ด้านของฟัน เลี้ยวของฟัน และตัวแปรอื่นๆอยู่ในสดมภ์

ตาราง 1 แสดงดัชนีฟันสึกของ Smith และ Knight

ระดับ	ผิวด้าน	ลักษณะ
0	ก/ล/บ/ต	ไม่สูญเสียผิวเคลือบฟัน
	ค	รูปร่างไม่เปลี่ยนแปลง
1	ก/ล/บ/ต	สูญเสียผิวเคลือบฟันเพียงเล็กน้อย
	ค	เสียรูปร่างเล็กน้อย
2	ก/ล/บ	สูญเสียผิวเคลือบฟันจนถึงเนื้อฟันน้อยกว่า 1 ใน 3 ของเนื้อฟันทั้งหมด
	ต	สูญเสียเคลือบฟันทะลุเนื้อฟันเล็กน้อย
	ค	รอยโรคมีขนาดความลึกน้อยกว่า 1-2 มม.
3	ก/ล/บ	สูญเสียผิวเคลือบฟันจนถึงเนื้อฟันมากกว่า 1 ใน 3 ของเนื้อฟันทั้งหมดแต่ไม่ทะลุโพรงประสาทฟัน
	ต	สูญเสียผิวเคลือบฟันและเนื้อฟันแต่ไม่ทะลุโพรงประสาทฟัน หรือ เนื้อฟันลำดับสอง
	ค	รอยโรคลึก 1-2 มม.
4	ก/ล/บ	สูญเสียผิวเคลือบฟัน เนื้อฟัน และดูกลามจนถึงโพรงประสาทฟัน
	ต	ทะลุโพรงประสาทฟัน หรือทะลุเนื้อฟันลำดับสอง
	ค	รอยโรคลึกมากกว่า 2 มม. หรือทะลุโพรงประสาทฟันหรือทะลุเนื้อฟันลำดับสอง

* ก = ด้านแก้ม, ล=ด้านลิ้น, บ=ด้านบดเคี้ยว, ต=ด้านตัด, ค= ส่วนคอฟัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติ รุ่นที่ 6 ข้อมูลความรุนแรงของฟันสึกที่ได้จะถูกตรวจสอบการกระจาย ความโค้ง ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman correlation) แมนวิทนี (Mann-Whitney) และครัสคัล วัลลิส (Kruskal-Wallis)

ใช้ค่าความสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman correlation) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างค่าความรุนแรงฟันสึก และตัวแปรอิสระต่อเนื่อง(continuous variables) ที่ได้มาจากแบบสอบถาม ตัวแปรที่มีดังต่อไปนี้

- อายุ
- ความถี่ของการกินอาหารแต่ละประเภท

เนื่องจากเป็นวิธีการทางสถิติอนพาราเมตริก (non-parametric statistical method) ตัวแปรอิสระเป็นแบบต่อเนื่องและตัวแปรตามเป็นมาตราอันดับ (ordinal scale)

ใช้ค่าครัสคัล วัลลิส (Kruskal-Wallis) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างค่าความรุนแรงฟันสึกและตัวแปรอิสระที่เป็นกลุ่มหลายกลุ่ม (category variable) ตัวแปร ได้แก่

- อาชีพ
- วิธีการแปรงฟัน
- กีฬาและงานอดิเรก
- ตำแหน่งของฟันในช่องปาก

เนื่องจากเป็นวิธีการทางสถิติอนพาราเมตริก ตัวแปรอิสระเป็นกลุ่มหลายกลุ่มและตัวแปรตามเป็นมาตราอันดับ (ordinal scale)

ใช้ค่าแมนวิทนี (Mann-Whitney) ดูความแตกต่างของค่าความรุนแรงฟันสึกในแต่ละกลุ่มของตัวแปรดังนี้

- เพศ
- ยาที่ต้องกินประจำ
- การนอนกัดฟัน
- นิสัยเคี้ยวอาหารข้างเดียว
- อาการปวดไบหน้า

เนื่องจากเป็นวิธีการทางสถิติอนพาราเมตริก ตัวแปรอิสระเป็นกลุ่มสองกลุ่มและตัวแปรตามเป็นมาตราอันดับ (ordinal scale)

4.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายทาง (multivariate analysis)

ใช้แบบขั้นต่อน (stepwise) แล้วใช้วิธีการวิเคราะห์สมการเชิงพหุ (multiple regression) แบบเจเนอรัลไลส์ทิสส์แควร์ (generalized least squared) ที่มีรูปแบบการถดถอยอนุกรมเวลาแบบตัดขวาง (cross-sectional time-series regression model) เนื่องจากข้อมูลในพื้นแต่ละชี้ในคนคนเดียวกันไม่เป็นอิสระจากกันโดยอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกันจึงเหมือนกับการถูกวัด สังเกตหรือทดลองซ้ำกันมากกว่า 1 ครั้ง (repeated measure) ซึ่งสถิติที่ใช้เป็นการหาความสัมพันธ์ตัดขวางระหว่างตัวแปรอย่างน้อยสองตัว ในขณะที่เดียวกันก็มีการวัดเช่นนี้หลายๆ เป็นเหมือนอนุกรมเวลา (cross-sectional time series data) และที่มีรูปแบบเน้นผลจากการสุ่ม (random-effects model) คือสมการซึ่งถือว่ามีอิทธิพลที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างบุคคล (between subject) อยู่ในสมการด้วย โดยจะใช้หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงของฟันสึก และตัวแปรต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญเมื่อทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวที่ระดับนัยสำคัญ 0.1 ($p < 0.1$) ซึ่งเป็นค่านัยสำคัญที่ต้องการเพียงเพื่อหาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างคร่าวๆ ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ก่อนนำไปเข้าสมการเชิงพหุที่ใช้ค่านัยสำคัญ 0.05

4.3 การทดสอบความเชื่อถือได้ในบุคคล ใช้ค่าแคปปา(kappa) เพื่อหาความเชื่อถือ